

дуже вагомий чинник. Так, стрімке зростання інформаційних потоків переважно у візуальній формі, активна взаємодія учнів із засобами електронної продукції спричинили неабиякі труднощі у сприйманні школярами лінійної одностильної інформації, у т.ч. значних за обсягом текстів. Для сучасних «цифрових» дітей типовим є швидкий темп обробки одержуваної візуальної інформації і низький темп обробки та якості розуміння вербальної.

Ключові слова: читабельність; складність тексту; параметри складності; молодші школярі.

Список використаних джерел та літератури.

1. Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей» : наказ МОЗ України від 18.01.2007 р. № 13 [165]. Інтернет-видання «Баланс-клуб». URL : <http://www.balance.ua/ua/news/detail/6163/>.
2. Прихода Я. Мовна культура в підручниках. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2021.
3. Якими мають бути тексти в підручниках, аби учні їх легко сприймали й розуміли : Веб-ресурс НУШ. URL : <https://nus.org.ua/articles> (дата звернення 10. 03. 2024 р).
4. Селігей П. О. Український науковий текст: проблеми комунікативної повноцінності та стильової досконалості: дис... д--ра філолог. наук. К. 2016. 427 с.
5. Rayner, K. et al. Eye movements and the perceptual span in older and younger readers / Psychology and Aging. 2009. V.24(3). pp. 755–760.

*Мачача Тетяна Святославівна,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Технологічна освітня галузь базової середньої освіти практико орієнтована, спрямована на розв'язання учнями реальних проблем навчального та соціокультурного середовища створеними освітніми продуктами, а тому вона має вагомий потенціал для реалізації компетентнісного підходу як основної ідеї реформування шкільної освіти. Досягнення визначеної в стандарті мети базової середньої освіти забезпечується формуванням в учнів 11-ти *ключових компетентностей* та 11-ти *наскрізних умінь* дев'ятьма освітніми

галузями нової української школи, зокрема і технологічною освітньою галуззю [1]. Феноменом нового стандарту є те, що зміст технологічної освітньої галузі, її компетентнісний потенціал визначені в чотирьох групах *обов'язкових результатах навчання*:

1. Формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності.
2. Творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу.
4. Турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Вимоги до означених чотирьох результатів навчання відображені в спільних для всіх рівнів загальної середньої освіти *загальних результатах навчання*, які деталізуються в *конкретних результатах навчання*, що визначають навчальний прогрес учнів за освітніми циклами – адаптаційним (5–6 класи) і предметним (7–9 класи) та *орієнтирах для оцінювання*, на основі яких визначається рівень досягнення учнями результатів навчання на завершення відповідного освітнього циклу [1].

Означені результати навчання сформульовані у формі способів діяльності та досягаються в процесі виконання певної діяльності, комплексу дій. Окрім того, будь-яка компетентність існує лише у формі діяльності, яка охоплює особистісне ставлення до предмета діяльності, освітній досвід та особистісні якості учнів. Йдеться про сукупність якостей – від смислових, пов'язаних з цілевизначенням, усвідомленням того, для чого потрібна дана компетентність до рефлексивно-оцінних, усвідомлення того, наскільки успішно вона застосовується в невизначених ситуаціях [2, с. 159].

Проведені нами дослідження показали, що реалізація вимог технологічної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти щодо формування ключових і галузевої проектно-технологічної компетентностей,

наскрізних для них умінь зумовлює потребу в акцентуванні процесу навчання на формувальній функції оцінювання.

Оскільки характерною особливістю компетентності є новий рівень самоорганізації учнів у невизначених життєвих обставинах, їхнє усвідомлення самих себе, своїх особистісних якостей, здобутого освітнього й діяльнісного досвіду, то в основі компетентнісно орієнтованого навчання має бути рефлексивна мислєдіяльність учителя й кожного учня/учениці, їхня готовність і здатність ефективно взаємодіяти задля покращення навчання.

У критичному осмисленні й оцінюванні досягнень власної навчальної діяльності за допомогою відгуків про неї вчителя на кожному етапі навчання технологій полягає сутність формувального оцінювання.

Детальне вивчення вимог стандарту, інших нормативних документів щодо реалізації змісту технологічної освітньої галузі та впровадження формувального оцінювання в процес навчання, а також дослідження визначень поняття «формувальне оцінювання» вітчизняними й зарубіжними вченими дали підстави уточнити його трактування.

Формувальне оцінювання – це безперервний процес надання зворотного зв'язку учням для вчасного коригування їхнього прогресу в досягненні результатів навчання. Таке оцінювання дає змогу вчителю адаптувати процес навчання до рівня розвитку компетентностей учнів. Учитель на кожному етапі навчання, збирає інформацію про його ефективність для зворотного зв'язку – вчасного надання вербальної (усної або письмової) інформації для покращення результатів навчання.

На основі моніторингу наявного освітнього досвіду учнів учитель коригує їхній прогрес у навчанні за індивідуальними траєкторіями – добирає відповідний навчальний матеріал, забезпечує вибір проектно-технологічних завдань, ознайомлює або розробляє разом з учнями критерії, за якими оцінюватимуться результати навчання тощо.

Учитель збирає інформацію не лише про рівень компетентностей учнів, але й про те, як учні дорослішають, зростають у навчанні, яких особистісних

якостей набувають. Це розвиває емпатичну підтримку, гуманну суб'єкт-суб'єктну взаємодію усіх учасників процесу навчання.

У такий спосіб формувальне оцінювання стає невід'ємним складником процесу навчання технологій, підтримує його активність й інтерактивність, заохочує учнів до покращення навчання, вдосконалення його результатів.

На підсумковому етапі вчителю необхідно визначити, чи відповідають досягнуті результати навчання чотирьом групам обов'язкових результатів із стандарту, а також очікуваним результатам модельної навчальної програми та винести оціночне судження – в бальній або рівневій оцінці, залежно від того, який тип оцінювання затвердила педагогічна рада закладу освіти.

Формувальне оцінювання відбувається безперервно в процесі навчання, підсумкове – на завершення модуля, семестру, навчального року. Підсумкове оцінювання також набуває формуальної функції, якщо воно відбувається на критеріальній основі. Критерії підсумкового оцінювання розробляються на підставі груп загальних результатів з стандарту.

Критеріальна основа підсумкового оцінювання дає змогу скласти розгорнуту характеристику досягнень учнів у динаміці, виявити, які види дизайну та способи діяльності більш споріднені їхнім здібностям та професійним намірам, враховувати, що за деякими критеріями того чи іншого показника учні можуть виявитися на більш високому або нижчому рівні, ніж тому, який вони демонструють в цілому. Така форма оцінювання забезпечує якісну оцінку просування учнів у навчанні, показує його основні успіхи й прогалини, аналіз яких дає змогу усвідомлено вдосконалювати власну навчальну діяльність, вибудовувати й прогнозувати індивідуальну траєкторію навчання [3, с. 82].

Розвиваючи ключові й галузеву проєктно-технологічну компетентності в межах технологічної освітньої галузі, в учнів розвивається готовність і здатність розв'язувати в повсякденному житті реальні проблеми – від навчальних до побутових і соціальних. Оскільки компетентності мають метапредметний характер, тобто здатні виходити за межі конкретної освітньої

галузі та функціонувати в будь-якій сфері життєдіяльності, то вони спрямовані не лише на забезпечення якісного шкільного життя учнів, але й залишаються з ними на все подальше життя, зокрема й професійне.

Ключові слова: технологічна освітня галузь, ключові компетентності, галузева компетентність, формувальне оцінювання.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886
2. Мачача Т. С.. Формування проектно-технологічної культури учнів основної школи у процесі трудового навчання : Дис... канд. Наук. 13.00.02. Київ. 2011. 233 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/713852/>
3. Мачача, Т. С. Дидактична структура змісту підручників «технології» за модельними навчальними програмами на рівні базової середньої освіти. *Проблеми сучасного підручника* (30). 2023. С. 74–85. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/736467/>

*Мельник Юрій Степанович,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 7–9-х КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ДОМАШНІХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З ФІЗИКИ

У процесі реалізації компетентнісно орієнтованої методики пізнавальна діяльність учнів 7–9-х класів має бути організована як відповідно до загальнопредметних цілей навчання фізики, так і цілей формування ключових компетентностей, що передбачає виконання таких дидактичних умов:

- поєднання урочної й позаурочної форм навчання (формування компетентностей здійснюється під час проведення екскурсій, навчально-практичних конференцій, фізичних практикумів, вивчення курсів за вибором, виконання різноманітних домашніх експериментальних завдань тощо);
- спрямованість форм і методів навчально-пізнавальної діяльності на формування складників ключових компетентностей (знань, умінь, ціннісних орієнтацій та досвіду практичної діяльності);